

אבל דיו דלאו בר גיבול הוא - However ink is not fit for kneading

Overview

The משנה stated that one may not soak ink¹, implying that by ink, merely soaking is forbidden without actually kneading or mixing the ink with water. אב"י speculated that even יוסי ר' who requires kneading the flour in order to be חיב (merely pouring the water is insufficient), may agree that since ink is not a kneadable substance, merely placing the ink in the water is sufficient to be liable for kneading.

anticipate a difficulty תוספות

והא דאמר בבמה מדליקין (לקמן דף כג,א ושם) כל השמנים יפים לדיו איבעיא להו לגבל או לעשן -
And this which said in פרק במה מדליקין ר' יהושע בן לוי 'all oils are good for ink';
a query was presented, did ריב"ל mean the olive oil is best for kneading the ink,
or smoking² the ink. It seems from that גמרא that the ink is kneadable –

responds: תוספות

לאו דוקא גיבול אלא האי גיבול היינו עירוב בעלמא -
It does not mean actual kneading, rather this term גיבול used there means
merely mixing the charred ink with oil.

asks: תוספות

ואם תאמר והא מורסן דאמר בפרק בתרא (דף קנה,ב ושם) דלאו בר גיבול הוא -
And if you will say; but regarding מורסן, which the גמרא states in the last פרק
that it is not גיבול, -
וקאמר התם רבי יוסי ברבי יהודה אינו חייב עד שיגבל⁴ -
But nevertheless ר"י בר"י states there that he is not חיב for placing water into
מורסן until he kneads it –

answers תוספות

ויש לומר דהתם לגבי קמח קאמר דאינו בר גיבול אבל בר גיבול הוא טפי מדיו -
And one can say; that there regarding מורסן the גמרא meant to say that compared

¹ Ink here is referring to the materials from which the liquid ink is ultimately made.

² See ד"ה לגבל there רש"י, that the oil is used for two processes in making the ink; one is to smoke glass till it is charred, the charred part is scrapped off and mixed with oil. ריב"ל said that olive oil is the best. The גמרא queried for which of these two processes (charring or mixing) is olive oil best suited for.

³ מורסן is some sort of coarse bran which is used for animal fodder.

⁴ The question is, from our גמרא it seems that according to ר"י בר"י since דיו is גיבול he is חיב just for pouring in the water, but regarding מורסן, which is also גיבול (like דיו) ר"י בר"י maintains he is not חיב unless there was גיבול.

to flour it is not **בר גיבול**, however it is more **ברי גיבול** than ink⁵ -

ולהכי⁶ לא מיייתי מיניה הכא אדיו -

So therefore the גמרא does not bring proof from there regarding דיו here.

תוספת asks:

ומכאן קשה על המפרש⁷ אהא דאמר בביצה בפרק המביא (דף לב,ב ושם) קיטמא⁸ שרי -

And from the גמרא here there is a difficulty for the one who 'explained' this which מפרש⁹ taught in ביצה in מסכת המביא in פרק המביא that קיטמא is permitted, so the מפרש explained -

היינו כשנותנין מים לתוכו לשרוק התנור סביב הואיל ולא בר גיבול הוא -

That this means when we put water into the קיטמא in order to seal the oven all around; it is permitted, since קיטמא is not **בר גיבול**. This concludes the מפרש.

והכא משמע דאדרבה דמידי דלאו בר גיבול הוא חייב טפי⁹ -

However from here it seems that on the contrary that for something which is not **בר גיבול** you are more liable even without גיבול -

תוספות offers his explanation of the גמרא there:

אלא יש לפרש קיטמא שרי בלא מים לשרוק התנור סביביו -

Rather we can explain that קיטמא שרי means it is permitted to seal the oven all around with קיטמא, but without water; seemingly this is obvious, so תוספות concludes -

וקא משמע לן דלא גזרינן שמא יגבל ביום טוב:

And רבינא is letting us know that we do not make a decree prohibiting it, out of concern that maybe he will be מגבל (meaning pouring water into it) on יו"ט to make a better seal.

Summary

The less something is kneadable the more reason to be חייב with only pouring without mixing. מורסן is less **בר גיבול** than קמח, but more than דיו.

⁵ Therefore by מורסן we understand that ר"י בר"י maintains that it requires גיבול since it is somewhat גיבול. However דיו is completely גיבול, לאו בר גיבול, therefore ר"י בר"י may maintain that mixing is sufficient to be חייב.

⁶ With this we can answer another question; how did אביי want to say that since דיו is גיבול, therefore ר"י בר"י would agree that he is חייב just for mixing, when we know that regarding מורסן, which is also גיבול, לאו בר גיבול, nevertheless ר"י בר"י is not מחייב unless he is מגבל. The גמרא did not ask this question, because it knew that מורסן is more גיבול than דיו.

⁷ See שרי: לגבלו ולטוח בו דלאו בר גבול הוא; there who writes ר"י.

⁸ קיטמא is ash. One is permitted to seal an oven with קיטמא.

⁹ We concluded that דיו is less גיבול than מורסן. We see that by מורסן (בר גיבול) we require גיבול in order to be חייב (pouring alone is insufficient), but by דיו which is less גיבול you are חייב even by pouring in the water without גיבול or mixing. How can the מפרש say that we can put water into the קיטמא, since קיטמא is certainly לאו גיבול, even putting in water should be forbidden like דיו. See 'Thinking it over'.

Thinking it over

1. Is there any connection between opening remarks regarding 'כל השמנים וכו' and the subsequent **מורסן** **ואם תאמר** regarding **מורסן**?¹⁰

2. **לאו בר גיבול הוא**, how can he permit **שריקא** because it is **לאו בר גיבול הוא**, when here we say that **לאו בר גיבול** is a reason to be **חייב**.¹¹ Perhaps it is possible to answer that at a certain point something is so much **לאו בר גיבול** (like ashes) that there is no way he could be **חייב** even by pouring or mixing, etc.

¹⁰ See שבת של מי.

¹¹ See footnote # 9.